

Egelslakje, Acantodoris pilosamet eieren Zeelandbrug

Harlekijnslakjes, Polycera quadrilineata, Zeelandbrug

Orde in de naaktslakken!

Tekst en foto's: Marion Haarsma - onderwaterfilm.nl

In de 'wirwar' van het enorm grote aantal prachtige naaktslakken is het moeilijk om enige orde in de chaos te scheppen en dat is precies wat we gaan doen! Ik heb het dan over de naaktslakken in de zee.

Dat is alweer een verkeerd woord, ik bedoel eigenlijk de 'naaktkieuwigen' (NUDIBRANCHIA). Maar we kunnen ook afspreken dat als ik praat (schrijf) over naaktslakken, ik dan bedoel de 'naaktkieuwigen'! De naaktslakken zijn een gespecialiseerde soort roofslakken, ze voeden zich allemaal met dierlijke prooien. De Nudi's zijn in te delen in vier soorten en gelukkig hebben wij, ook in Nederland, van alle soorten voorbeelden! Het doet mij altijd pijn als er mensen zijn (ook duikers), die tegen mij zeggen dat er in Nederland onderwater toch niets te zien is... Gelukkig hebben wij in Nederland tientallen prachtige naaktslakken en die 'Juweeltjes van de Zee' kunnen we ieder seizoen weer tegenkomen!

De eerste onderorde is de DORIDINA

Daar vallen allerlei families onder, we beginnen met de ONCHIDORIDAE. Dan beginnen we meteen met Nederlandse naaktslakken, de Egelslak (*Acanthodoris pilosa*) en de Rosse Sterslak (*Onchidoris bilamellata*) zijn hier prachtige voorbeelden van.

rosse sterstekelworm, *Onchidoris bilamellata*, Zeeland

Met de bolle vorm met duidelijke rhinoforen (reuksprietten) op de kop en prachtige, dubbele, kieuwenkrans achterop (rondom de anus) zijn ze makkelijk te herkennen, max. 4 cm. De kieuwenkrans is voor de ademhaling, zo kan de slak zuurstof opnemen uit het water. De Rosse sterstekelworm kan zijn rhinoforen geheel intrekken, die eet zeepokken, is daarom vaak op hard

substraat (rotsen en schelpen) te vinden.

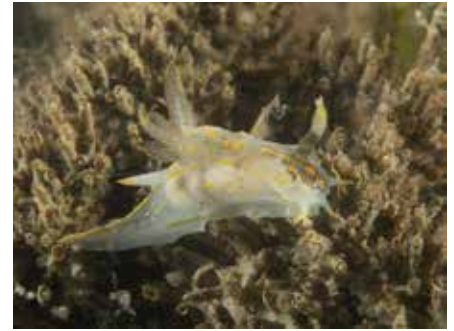
De Egelslak is een veel minder voorkomend slakje (max. 3 cm), het heeft lange rhinoforen en een enkele kieuwenkrans. De kleur van het ovale lichaam is meestal egaal en varieert van wit tot lichtbruin, de rug is bezet met puntige wratjes. Het verspreidingsgebied is enorm, het komt overal op het noordelijke halfrond in ondiep en koud water voor. Het eet kolonievormende mosdiertjes (zeevitrage), dat witte spul dat vaak op mosselen groeit en daar zijn ze dan te vinden.

Het Spiegeleitje (*Diaphorodoris luteocincta*) is een klein, maar heel mooi slakje van deze soort, het wordt niet groter dan 12 mm. Het komt voor in de koude wateren in de landen om ons heen, Bretagne, Noorwegen, en Midd. zee. Het is wit met witte rhinoforen en kieuwen, maar met een gele rand en in het midden is het knalrood, vandaar de bijnaam Spiegeleitje. Het kan ook gewoon wit met een geel randje zijn. Ja, makkelijk is het determineren niet... Laten we hopen dat dit slakje binnenkort ook in de Oosterschelde een plekje gaat vinden.

Spiegeleitje, *Diaphorodoris luteocincta*, Noorwegen

Ook de bekende Harlekijnslak valt in deze orde, maar het is van een andere familie, de *Polycera*. De harlekijn ziet er anders uit, het lichaam is slanker van vorm en halverwege het lichaam is de anus bovenop met rondom de kieuwkrans. Naast de kieuwkrans staan twee lange papillen, ik dacht dat die een bescherming vormden voor de kieuwen. De kleuren van onze Harlekijn (*Polycera quadrilineata*)

Harlekijnslak met pigmentering, Zeeland

kunnen verschillend zijn. Meestal is de kleur van het lichaam wit met geel aan de uiteinden en gele langwerpige strepen, maar ze kunnen, ook in Nederland, vaak zwarte details hebben, dat heet dan 'pigmentering'. *Polycera* kunnen ook in warme wateren voorkomen, maar dat zijn weer zoveel soorten (o.a. de bekende 'Pijama slak') dat ik daar wel een apart artikel over kan schrijven...

Gestippeld mosdiertjeslakje, *Thecacera pennigera*, Putty's Place

Nog een prachtig voorbeeld van een 'Tropisch' aandoende slak in Nederland is de gestippelde mosdiertjeslak (*Thecacera pennigera*). Met zijn witte lichaam bezet met zwarte, gele en oranje stippen is het de lieveling van de Oosterschelde duikers.

Thecacera sp. slakje Bali

Deze slak komt over de hele wereld voor, van Engeland tot Zuid Afrika en van Japan tot Australië.

Ik heb zelf een mooie gele *Thecacera* van Bali, is maar 1 centimeter groot, maar met zwarte uiteinden is het een geweldig slakje om te zien en ziet er toch weer heel anders uit dan onze mosdierslak.

Nog een mooie Nederlandse slak van de familie *Polycera* is het wrattig mosdierslak (*Limacia clavigera*), dat is al een prachtig wit slakje met oranje stippen op het lichaam en gele uiteinden. Het eet zeer gespecialiseerd eten, een mosdiertje. Helaas wordt het niet zo vaak gezien, ik heb zelf foto's van Burghsluis, maar dat is ook alweer een tijd geleden... Maar ik heb ook foto's van de *Limacia* uit Zuid-Afrika. Simons Town is een klein stadje in de buurt van Kaapstad, het is een geheimtip voor prachtige naaktslakken. Ok, het was wel koud in mei met een natpak, maar zeer de moeite waard om daar te duiken. Want in Zuid Afrika zijn de *Limacia* wat groter en hebben ze mooie kleuren en rode 'toefjes' aan het eind van de papillen, adembenemend mooi!

Wrattig mosdierslakje, *Limacia clavigera*, Kaapstad

Sinds een paar jaar hebben we in Nederland een nieuwe slak de Ruwe wratslak (*Doris ocelligera*).

Ik zei meteen oh, die heb ik al want (weer) in Bretagne is er een geelbruine slak met bobbel en uitsteeksels, die er sprekend op lijkt.

Ruwe wratslak, *Doris ocelligera*, Zeeland

Maar de wetenschappelijke naam is de enige echte naam en de Franse naaktslak is de (*Doris verrucosa*).

Doris verrucosa, Sponge slug, Bretagne

Niet alleen zien ze er, oppervlakkig gezien, hetzelfde uit, maar de ruwe wratslak kan je in de Oosterschelde heel ondiep tegen komen (0,80cm) en de Bretonse slak heb ik boven water gevonden, niet eens onder een steen, maar ze zaten (met laag water) middenin de zomerzon te bakken. En, ze konden er heel goed tegen. Dat is zeer opmerkelijk!

Een tegenhanger van de tropische *Doris* is de *Taringa halgerda*, deze ongewone slak heeft het lichaam van een dorisslak, maar leeft op het koraal. Normaal vind je nooit een naaktslak op koraal, want het koraal kan zich goed verdedigen en flink steken, maar deze twee maken een uitzondering, ze leven samen, de naaktslak op het steenkoraal. We hebben het jarenlang terug gevonden, niet wij, natuurlijk, alleen de gidsen kunnen het voor je vinden. Dat was in Sabang Beach, een klein dorpje bij Puerto Gallera, Filipijnen. Dit kleine slakje is wit met donkere rhinoforen en kan zich uitstekend verstoppen tussen en in de 'ribben' van het koraal.

Taringa halgerda, Sabang Beach

Nog een *halgerda* slakje, die wel heel bijzonder van uiterlijk is, heet de (*Reticulidia halgerda*). Die is zwart met oranje en heeft hoge uitstekende

Reticulidia halgerda, Sabang

richels en rode rhinoforen, ik ken het van Sabang. Weer een soort die daar wel op lijkt is de *Halgerda batangas*.

Halgerda batangas, Donsol

Het slakje heeft een bolle vorm met veel uitsteeksels, het is wit met fijne rode strepen op het lichaam, die met elkaar verbonden zijn, als een soort landkaart. De lange rhinoforen en grote kieuwenkrans zijn wit met zwarte stippen en langs de rand van de voet heeft het ook nog eens oranje uitsteeksels, een bulten. Al met al een prachtig diertje, het een 'sight for sore eyes', ik kan het niet beter omschrijven.

Terug in de Oosterschelde hebben we de satijnslak, uit de familie DISCODORIDAE, voor de gewone mensen zijn dat de 'Doris' slakken. De satijnslak (*Jorunna tomentosa*) eet sponzen en is daar dan ook vaak te vinden, eigenlijk leven ze bij en op de sponzen.

Satijnslak met eieren, *Jorunna tomentosa*, Zeeland

wrattig mosdierslakje, *Limacia clavigera*

Spaanse danseres, *Hexabranhus sanguineus*, Sabang

Deze slak heeft een fluweelachtige huid met fijne uitsteekseltjes, vandaar de naam (Satijn) en het neemt de kleur aan van de spons die het eet, dus het kan beige, geel of oranje zijn.

De tropische (*Jorunna funebris*), ik heb geen Nederlandse naam.

Jorunna funebris, Sipadan

Hij lijkt veel op de satijnslak, maar is spierwit van kleur met zwarte rhinoforen en zwarte pigmentering op het lichaam. Deze grote slak eet ook spons, meestal een blauwe spons en daar is hij ook vaak op te vinden. En in de Middellandse zee is een vergelijkbare soort slak, de (*Peltodoris atromaculata*).

Peltodoris atromaculata, Frankrijk

Het is een flinke naaktslak en met een wit lichaam met donkerbruine vlekken heel makkelijk te vinden en (natuurlijk) eet het spons. De slak is gespecialiseerd in 2 sponzen soorten en hij heeft geen concurrentie, hij is de enige die het lekker vindt. Wikipedia noemt de donkere vlekken bruin van kleur, ik noemde ze altijd zwart... Een onelegante bijnaam is 'zeekoe', niet leuk, maar misschien wel terecht.

Een heel bijzonder Hollands slakje, die ik niet kan overslaan, is het groene mosdierslakje, de *Palio nothus*, van de *Palio* vind ik maar heel weinig soorten in het 'grote slakkenboek' (Nudibranchs of the World) en toch hebben we er 1 van in Nederland. Helaas komt het hier ook niet zo veel voor, ik heb het

Spaanse danseres, *Hexabranchnus sanguineus*, Rode Zee, zie ook frontpagina.

kieuwenkrans ook en, natuurlijk, zijn de rinoforen ook lang.

De meest bekende naaktslak is de Spaanse Danseres, die heb ik in de Rode Zee en Filipijnen gezien. De kleur varieert van effen rood, of rood met wit of geel, het is een sponzen eter. Het heeft 6 kieuwen, vandaar de naam *Hexabranchnus sanguineus*. Hexa is 6, branchia zijn longen (kieuwen) en 'sangre' betekent bloed en deze slak is knalrood, dus het is een duidelijke Latijnse naam. Met een lengte tot wel 60 cm is het de grootste naaktslak en het kan ook nog eens echt zwemmen! Vaak woont er een klein symbiose garnaaltje op de Hexa, maar dat is weer een ander thema.

Discodoris Asteronotus cespitosus, Wakatobi

ook maar 1 keer gezien, heb wel een paar foto's. Het is een klein slakje, max. 2 cm en donkergroen van kleur met bleke vlekjes, de rinoforen zijn lang. Het voedsel (mosdiertjes) heet Powerbankia, maar daar kan ik niets over vinden op het internet. Het slakje komt ondiep voor, misschien is het daar op zoek naar het mosdiertje.

Ik ga dit hoofdstuk sluiten, kan nog uren doorgaan, ik heb nog veel meer, maar ik doe nog 3 slakken, die zeker vernoemd moeten worden.

De *Asteronotus cespitosus*, ik heb geen gewone naam, is een enorme slak, vaak bruingeel met witte randen, maar is ook in het bruin en rood. De eiersnoeren schijnen roze te zijn. Je weet niet wat je tegenkomt, een enorme grote *Discodoris*, het kan wel meer dan 25 cm groot worden. Het heeft een heel groot verspreidingsgebied, van de Rode Zee tot aan Hawaï, maar ik heb het maar een keer gezien, bij Wakatobi. Met mijn macro lens (60 mm Nikon) had ik de grootste moeite om het 'beest' in mijn 'frame' te frommelen. Niet alleen is het lichaam groot, maar de

Als laatste in deze onderorde van DORIDACEA komt de wrattenslak *Phyllidia*. De reden hiervan is dat het er niet uitziet als een naaktslak, want je ziet geen kieuwen en daarom denkt iedereen dat het geen naaktslak is. Maar de kieuwplaten zitten verborgen onder de bovenste mantel.

Wrattenslak *Phyllidia coelestis*, Negros

Grote boompjesslak, Dendronotus europeus, Burghsluis

Grote boompjesslak, Dendronotus europeus, Burghsluis

Ik heb daar een foto van, toen begreep ik pas waarom het toch een naaktkieuwige is! Het heeft een groot verspreidingsgebied en ook veel soorten met weer een verschillend uiterlijk, alleen daarover kan ik al een heel artikel schrijven.

Wrattenslak, *Phillidia varicosa*, ademhalings kieuwen onder de mantel, Negros

Ze hebben dus een lederachtige huid en de dikke mantel heeft vaak veel wrattige uitsteeksels. Ze kunnen hun rhinoforen intrekken, dan lijkt het helemaal niet meer op een naaktslak. Sommige soorten hebben ribbels in de lengte lopen en daar zitten dan ook weer wratten op. De Wrattenslak is zeer gevarieerd van kleur en uiterlijk en is overal in Zuidoost Azië te vinden..

Ik mis nog een heleboel soorten, maar het is onmogelijk in een kort artikel om compleet te zijn.

De tweede onderorde is de *Armina*. Het is een kleine groep, deze kleine orde heeft maar weinig soorten, maar is ook in Nederland te vinden. De vorige groep heeft bijna 300 pagina's in het Grote Boek en deze onderorde maar 13. De echte *Armina* is een tropische soort, het komt veel voor op de Filipijnen. Gelukkig heb ik 1 foto van een echte *Armina* gemaakt in Sabang, toen wist ik nog niet dat het bijzonder was. Het is een langwerpige slak, met strepen in de lengte. Op de foto is een kluwen te zien van kleine slakjes, waarschijnlijk zijn ze aan het

Arminaslakjes, Sabang

eten. Het is bekend dat ze anemonen eten en zeeveren.

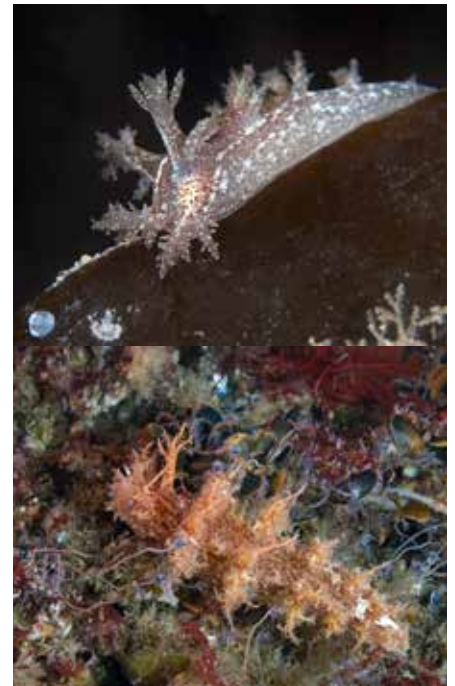
Een andere familie is de onderorde PROCTONOTIDAE. Daar valt ons eigen Wrattig Tipje onder. In de zomer is het in Nederland te vinden. De *Janolus hyalinus*, jawel, het Wrattig tipje, zit vaak goed verstopt, onder stenen enzo, daar zit het voedsel. Ze eten struikvormige mosdiertjes. Het lichaam (3cm) is crème kleurig tot grijs en is bedekt met lange papillen, De vertakkingen van de middeldarmklier lopen tot halverwege de papillen en zijn donkerbruin. Door de vorm en de kleur is dit slakje heel goed gecamoufleerd. In Zuid-Afrika, bij Kaapstad in de buurt vonden we ook prachtige *Janolus* slakken, ook met veel tentakels (papillade) de Zilvertip, de *Janolus capensis* (N.v.d.r. thans *Antiopella capensis*). Ik ging naar Afrika voor de haaien en we vonden ook prachtige naaktslakken. De determinatie is weer moeilijk, het kan zijn dat alleen de witte slak op de foto de Zilvertip is en de andere twee de *Bosina nakazo*, de verschillen zijn erg klein... Maar dan heb ik van de laatste naam nog een veel mooiere slak op de foto, ha! Deze heeft een toepasselijke bijnaam de 'Gasflame'. Het zijn flinke slakken, 5 tot 7 cm en prachtig van kleur, de Gasflame heeft een oranje-geel lichaam met gele rhinoforen en aan het einde van de papillen paarsblauwe punten.

De ongeveer 3.000 naaktslakken (naaktkieuwigen of Nudibranchs) zijn in te delen in vier soorten. De eerste twee, de DORIDINA en ARMININA, zijn vaak robuuste slakken met een stevig lichaam en vaak met een duidelijke kieuwenkrans, zijn behandeld. Nu komen de laatste twee soorten, de DENDRONOTINA en de AEOLIDINA. Deze zijn vaak langer en slanker met opstaande rijen van elegant wapperende cerata (rugtentakels), ook heel mooi!

DENDRONOTINA

Dendronotus, Boompjesslakken

De derde onderorde is maar een kleine groep. Het zijn vaak lange, slanke naaktslakken met lange vertakte tentakels (vandaar de naam 'boompjesslak'), de cerata (rugtentakels), die in twee rijen lopen, op de zijkant van de rug.

De Nederlandse boompjesslak (zie de twee foto's hierboven) is een goed voorbeeld, ik heb het over de ouderwetse grote boompjesslak, sinds een paar jaar is er een nieuwe soort, die is veel kleiner en eet ook ander voedsel. Het lastige is dat het nieuwe slakje de oude naam heeft gekregen van de *Dendronotus frondosus*. De grote boompjesslak heeft een nieuwe naam en heet nu de *Dendronotus europeus*. Je kunt het ook positief benaderen, we hebben gewoon een nieuwe soort erbij. Ik ga verder met de oude, de grote boompjesslak, die in sommige jaren veel voorkomt en dan weer niet.

Ze eet voornamelijk pennenschacht, officieel heet dat voedsel *Tubularia indivisa*. Dat is een hydroidpoliep, ze heeft lange stengeltjes met een soort bloempje eraan. En dat bloempje (een poliepje) is het lievelingseten van veel naaktslakken en dus ook de grote boompjesslak. De slak is bruin gevlekt van kleur met twee koptentakels en vijf paar opstaande rugtentakels (cerata) waarvan de eerste 4 functioneren als kieuwen. Met een beetje fantasie zie ik een windjammer, zo'n oud zeilschip, elegant voorbij gaan. Maar vaak zit het verstopt in de *Tubularia* en is het niet makkelijk te vinden. De boompjesslak komt voor in alle koude wateren, ik heb ook foto's van een *Dendronotus*, die er veel op lijkt, maar die heet dan weer de *D. lacteus* uit Oban, in Schotland.

Kleine tritonia, Cabdiella plebeia, Burghsluis

Grote tritonia, Tritonia hombergi StAbbs

Tritonia

Kleine tritonia, *Cabdiella plebeia*, Burghsluis

De *Tritonia plebeia* (N.v.d.r. thans *Candiella plebeia*) is in Nederland een heel klein slakje (hooguit 25 mm), wat je soms op het dodemansduim kunt vinden. Vaak is het wit/grijs op een witte dodemansduim, maar zit het op een oranje dodemansduim, is het oranje van kleur, ook hier geldt: je bent wat je eet. Het is lang en dun van vorm, ze hebben een beetje vierkante kop en grote mondtentakels. Op de rug hebben ze 6 tot 8 rugtentakels, die als kieuwen dienen. De Nederlandse naam is Kleine tritonia en in Engeland, bij St Abbs heb ik een grote *Tritonia*, de *T. hombergii* (max. 20 cm), gevonden. Dat is echt een 'beer' van een naaktslak, deze was meer oranje van kleur. Hij was echt groot, met de macrolens kon ik net een stuk van zijn kop fotograferen. Maar in Noorwegen, in de Saltstraumen vond ik een grote *Tritonia hombergii*, hij was knal oranje met oranje eieren, dat was een groot succes. Niet in de Saltstraumen zelf, daar stroomt het veel te hard, maar verder, richting zee, krijgt het water meer ruimte en is het een eldorado voor slakken in alle maten en soorten.

Grote tritonia, *Tritonia hombergii*, Saltstraumen

Doto

In Nederland zijn de *Doto*'s heel klein, je moet goed zoeken. We hebben een piepklein slakje, de roodgeklepte kroonslak, de *Doto coronata*. Het

Roodgeklepte kroonslak, *Doto coronata*, Oosterschelde

is een klein lichaamje met lange rugtentakels, daar zitten de rode vlekjes op. Eigenlijk kan je het alleen maar vinden als je de eieren ziet, het is vaak kleiner dan hun eieren. Dan is er nog de trage kroonslak, *Doto fragilis*, die komt officieel hier voor, maar ik heb het alleen in Noorwegen gezien. Het is een prachtige slak, met veel en dikke rugtentakels, in Nederland zijn ze geel- tot oranjebruin, maar in Noorwegen ze zijn wit van kleur, de lange reuktentakels op de kop zijn glad met aan de onderkant een soort bescherm hulsel, dat heet een schede. In Nederland kan het 35 mm worden, in Noorwegen was het wel 5 cm groot, daar hou ik van!

Melibe

Een heel bijzondere slak, het heeft een groot lichaam met zijtakken, die op poten lijken en een hele grote kop, wat eigenlijk een grote mond is. Daarmee kan het actief prooi vangen. Ze schrapen ermee over de grond en met de kleine haartjes op de rand vangen ze kleine garnaltjes en kreeftjes. Ze kan 10 tot 12 cm groot worden en is geel-groen-
Trage kroonslak, *Doto fragilis*, Noorwegen

bruin van kleur. De mondflap is vaak doorzichtig. Ik heb dit diertje eenmaal gezien op Bali, maar het komt overal voor in de Indo-Pacific. Het is zelfs via het Suez kanaal van de Rode Zee naar de Middellandse zee gekomen.

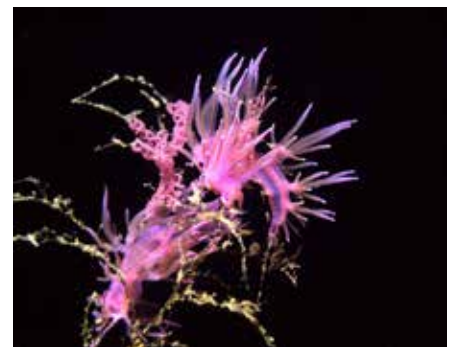
AEOLIDINA (N.v.d.r. thans CLADOBRANCHIA)

Dit is de vierde en laatste onderorde, het is een middel grote groep van slanke, lange, vaak elegante naaktslakken, maar zij hebben meer of minder cerata (rugtentakels), die gepaard of ongepaard op de flanken van de rug staan.

Gelukkig hebben we er veel van in de Nederlandse wateren.

Waaierslakken

De *Flabellina*'s als groep hebben een lang, slank lichaam en lange (hoge) rugtentakels, ze zijn vaak bont gekleurd. Het zijn alles eters, maar met een voorkeur voor hydroïdpoliepen. *Flabellina pedata*, paarse waaierslak, nieuwe naam *Edmundsella pedata*, komt niet vaak voor in Zeeland. Ik heb het twee of drie keer gezien in Zeeland, maar ik kende het al van de Middellandse zee, daar komt het veel voor. Het is een prachtig slakje paars gekleurd met oranje of rode rugtentakels en met witte puntjes aan de uiteinden. Ook de eieren zijn roze, zie de foto van Italië, Sicilië hieronder.

Paarsewaaierslak, *Flabellina pedata*, Italië

Paarsewaaierslak, *Flabellina pedata*, Goesselas

Paarsewaaierslak, *Flabellina pedata*, Burghsluis

De slanke waaierslak, *Flabellina gracilis*, heette daarna *Microchlamylla gracilis* en nu *Coryphella gracilis*. Deze naamsveranderingen hebben we te danken aan het voortschrijdend inzicht van de DNA onderzoeken.

Slanke waaierslak, *Coryphella gracilis*, Burghsluis

Slanke waaierslakjes, *Coryphella gracilis*, Goesse Sas

slanke waaierslakjes, *Coryphella gracilis*, Oosterschelde

Net als je een naam weet, dan... Dit slakje heeft als bijnaam Roodtipje, maar er zijn ook wel eens groene en gele kleur varianten, dat hangt weer van het voedsel af. Eigenlijk is het een rood slakje met witte punten aan de uiteinden. Dit slakje komt vaak voor in het voorjaar, soms met een hele groep bij elkaar.

De wit gestreepte waaierslak is een nieuwkomer. Het is een klein slakje met rode rugtentakels en een duidelijke witte streep over de mondtentakels en over het lichaam. Er is nu al ruzie om de naam, eerst was het *Flabellina lineata*, nu zegt iedereen *Fjordia lineata*, maar WoRMS, waar we ons allemaal aan moeten houden, zegt *Coryphella lineata*. In ieder geval, het komt toch maar weinig voor, ik heb het een keer gezien bij Goesse Sas en bij de Zeelandbrug, beide keren in begin Juni.

Witgestreepte waaierslak, *Coryphella lineata*, Zeelandbrug

Ook in de Middellandse zee hebben ze piepkleine en mooie slakjes, de *Flabellina babai* (N.v.d.r. thans *Luisella babai*) is slank en elegant, je ziet het pas als er een paar bij elkaar zitten. Het is wit/doorzichtig van kleur met gele tipjes aan de papillen. Wat mij betreft mag het wel naar het Noorden komen.

Luisella babai, naaktslak, Kroatie

Luisella sp., Malapascua

Een andere groep is de *Facelina*, eigenlijk kan ik kan weinig verschil tussen de *Flabellina*'s vinden en *Facelina* in de boeken. Het zijn allebei lange slanke naaktslakken met veel cerata en ze eten ook graag hydroïdpoliepen.

Ringsprietslakken

De brede ringsprietslak (*Facelina bostoniensis*) is het afgelopen jaar erg veel gezien in de Grevelingen, eigenlijk al het hele jaar door. Het is een prachtige, flinke slak met veel rugtentakels, erg mooi en super elegant. Opvallend zijn de lange en beweeglijke mondtentakels en net niet tot aan het einde van de tentakels, hebben ze een wit 'toefje', net of ze een 'likje' verf hebben gekregen, let maar op!

Brede ringsprietslak, *Facelina bostoniensis*

Brede ringsprietslak, *Facelina bostoniensis*, Burghsluis

Veel minder vaak voorkomend is het 'broertje', de slanke ringsprietslak (*Facelina auriculata*). Heel lang geleden heette het de 'gekroonde' ringsprietslak, wat ik een zeer passende naam vond... Waar de 'brede' bruin, beige, oranje of rode rugtentakels heeft, is de slanke vaak paars/rood, met rose.

Slanke ringsprietslak, *Facelina auriculata*, Goesse Sas

Slanke ringsprietslak, Facelina auriculata, Zeelandbrug

brederingsprietslak, Facelina bostoniensis, 't Dolfjintje

Wel hebben ze allebei aan de uiteinden van de rugtentakels en de koptentakels witte punten. Dit spectaculaire dier doet buitenlands aan, maar wordt toch wel gezien in het voorjaar, ja, op die tubularia!

Een heel bekend slakje uit de Med. is de *Cratena peregrina*. Een klein slakje, maar met opvallende kleuren, het lichaam is doorzichtig wit met oranje vlekken op de kop (als ogen), de rhinoforen (reuktentakels) zijn ook oranje, de rugtentakels zijn bruin met blauw aan de top en het eindigt in wit, het is max. 5 cm, maar zo groot heb ik ze nooit gezien.

Cratena peregrina, Kroatie Hvar

Nog zo'n 'Beauty' is de *Godiva quadricolor* uit Zuid-Afrika, het lichaam is lichtbruin van kleur en de rugtentakels zijn bruin met gele en blauwe ringen. De rugtentakels zijn 'gebundeld' in groepjes, net als bij de *F. auriculata*. Volgens de boeken zou het maar 3 cm lang worden, in mijn herinnering was het groter.

Godiva quadricolor, Kaapstad

Prachtige, bijzondere buitenlandse slakken

Niet echt een mooie naaktslak, maar wel een hele bijzondere is de *Phyllodesmium briareum*. Sorry, ik weet geen Nederlandse naam. Het heeft meer weg van een anemoontje met die tentakeltjes of ik zie er ook wel iets van een spin in. Ik heb het gevonden op Negros, is max. 2 cm groot. Eigenlijk zie je er geen lijfje in totdat je de kop tentakeltjes hebt gevonden, dan zie je

Phyllodesmium briareum, Bahura Negros
ineens dat het een grijs/witte naaktslak is met witte puntjes aan het eind van de rugtentakels!

Phyllodesmium longicirrum, *P. briareum*. Nog zo'n gek beest, maar dit is een grote naaktslak (7-14 cm) met weer veel rugtentakels. Het heeft bruine vlekken op de tentakels en aan de uiteinden zijn ze gekruld. Het is altijd te vinden op het lederkoraal, want dat is ook zijn voedsel! Deze is gevonden in Lembeh.

Phyllodesmium longicirrum, slak op lederkoraal, Lembeh

Nog een hele bijzondere slak, waarvan ik altijd heb gedacht dat het geen echte naaktslak was is de *Pteraeolidia ianthina*. Op de foto zie je de kop en maar een stukje van het lichaam, het gaat veel verder door en kan wel 15 cm worden, de foto is gemaakt in Anilao, Het lichaam is wit met bruin en de kop is met wit, blauw en donkerblauw geringde mondtentakels. De blauwe rugtentakels zijn weer gebundeld,

Pteraeolidia ianthina, Anilao

het lijken wel blauwe 'toefjes'. In het Engels is de bijnaam: The Blue Dragon.

We zijn klaar met de FACELINIDAE en gaan verder met de volgende orde de AEOLIDIELLA, waaronder de Vlokslakken

Een goed voorbeeld is Kleine vlokslak (*Aeolidiella glauca*). Vorig jaar, in de Grevelingen heb ik genoten van de slakken en kon ik goed het verschil

Kleine vlokslak, *Aeolidiella glauca*, Dreischor reefballs

zien tussen deze soort en de brede ringsprietslak. De kleine vlokslak is te herkennen aan lange reuktentakels (rhinoforen) en is bruin/wit van kleur met witte puntjes aan het uiteinde van alle tentakels. Parmantig liep het over het kale zand en ik maar piekeren wat ze daar nou toch als voedsel hadden tot ik er een vond die net een anemoon ging pakken, de anemoon trok zich terug en samen verdwenen ze in het zand. Het anemoontje was een weduwroosje en het heeft gewonnen, want het slakje kwam weer boven met lege bek...

De grote vlokslak (*Aeolidia papillosa*) wordt een ingewikkeld verhaal, want ineens was er ook een gekrulde vlokslak (*Aeolidia filomenae*), die twee lijken ook veel op elkaar, behalve dat de laatste veel meer gekrulde rugtentakels heeft en een witte vlek op het voorhoofd.

Grote vlokslak, *Aeolidia papillosa*, Anna Jacoba Polder

Kleine vlokslak, Aeolidiella glauca, Dreischor reefballs

Grote vlokslak, Aeolidia papillosa, Anna Jacoba Polder

Noordelijke knuppelslak, Eubranchus rupium, Grevelingen

Bleke knuppelslak, Amphorina pallida, Noorwegen

Gorgelpijp knotsslak, Catriona aurantia

Zilverblauwe knotsslak, Cuthonella concinna, St Annaland

Zilverblauwe knotsslak, Cuthonella concinna, Anna Friso

Witgestippelde knotsslak, Trinchesia sp., VeerseMeer

Verder eten ze allebei graag anemonen en hydroidpoliepen.

Heel even was er een gekraagde vlokslak (*Aeolidiella alderi*), die heb ik maar een zomer gezien, daarna niet meer en... ik heb vaak gezocht. Het is een oranje slakje, max. 2 cm groot en het had op zijn kopje een grijze kraag en grijze rhinoforen. Het zat in 2014 onder de Zeelandbrug aan de onderkant van de dode oesters, dus dat was draaien maar!

Gekraagde vlokslak, *Aeolidiella alderi*, Zeelandbrug

Knuppelslakken

Witgezoomde knuppelslak (*Eubranchus linensis*) (N.v.d.r. thans *Amphorina linensis*) is een klein frutseltje van 2 cm, soms heeft het niet een duidelijke witte zoom, dat maakt de determinatie nog moeilijker. De rug is dicht bezet met gezwollen rugtentakels, gerangschikt in tot 11 schuin oplopende rijen, alle met een spitse punt.

Witgezoomde knuppelslak, *Eubranchus linensis*, Zeelandbrug

De Noordelijke knuppelslak (*Eubranchus rupium*) is ook zo'n klein slakje, maar ook heel mooi. Het is transparant tot wit met oranjebruine vlekjes. De inhoud van de rugtentakels is groen of bruin, aan de top wit tot blauw iriserend. Het komt niet zo vaak voor, ik kreeg de tip om naar de Grevelingen te gaan in april.

De Bleke knuppelslak *Amphorina pallida* heb ik wel in Noorwegen gezien, nog niet in Nederland. Het lichaam en de rugtentakels van de bleke knuppelslak zijn gepigmenteerd met witte en bruinrode vlekken en er zijn gele banden naar de toppen van de cerata (mondtentakels). De rinoforen (reuksprietten) en mondtentakels hebben een band van bruin pigment en witte pigmentvlekken die aan de uiteinden dicht worden. Volwassenen exemplaren kunnen een lengte van 23mm bereiken

De Knotsslakken

Gorgelpijp knotsslak (*Catriona gymnota*) is een meer bekend slakje, ik noem het met veel liefde 'Luciferslakje'. Vaak heeft het witte puntjes aan het einde van de rugtentakels, maar soms zijn die toch een beetje rood. Toevallig heb ik foto's van de Grevelingen, maar het komt ook in de Oosterschelde regelmatig voor.

De Zilverblauwe knotsslak (*Cuthonella concinna*), het is 15 mm, soms iets groter. Deze soort heeft op de rug veel lange slanke papillen, die in schuine dwarsrijen zijn geplaatst. Over de papillen is vaak een zilverblauwe metaalglans zichtbaar. De enigszins korrelige middendarmklier vertakkingen zijn meestal licht- tot donkerbruine gekleurd. De uiterste top van de papil is wit, de koptentakels ook. Het voedt zich met de hydroïdpoliep (*Sertularia argentea*). Ik heb een foto van Sint Annaland waar het zit op het eten en met het mondje open.

De laatste nieuwkomer is ontdekt in het Veerse Meer, de witgestippelde knotsslak (*Trinchesia* sp.). Over klein gesproken, het is echt super klein, ik had het eens, per ongeluk, op de foto van een krab staan, in de achtergrond. Met een beetje geluk is het een ietsje groter dan een halve centimeter. Met veel geduld, niet een van mijn beste eigenschappen, heb ik één aardige foto kunnen maken, een kiekje!

Ik heb geprobeerd om de verschillen tussen de vier grote groepen wat duidelijkheid te geven en een link te leggen tussen de Nederlandse

soorten en die in het buitenland.

Voor de mensen die dit allemaal gelezen hebben en denken dat ze nu alles weten over de indeling van zo'n 3000 soorten naaktslakken heb ik nog een mededeling. Recent DNA onderzoek komt met nieuwe informatie, die bovenstaande indeling wellicht helemaal zou kunnen omgooien!

Literatuur:

Schelpdieren van het Nederlands Noordzeegebied, St Anemoon ISBN 978 90 5210 8216
Nudibranchs of the World, Helmut Debelius Rudi Kuitert IKAN
De rugtentakels (cerata of papillen genaamd) reuksprietten (rhinoforen)
<http://www.seaslug.org.uk/nudibranchs/species.html>
https://www.diverrosa.com/categories/nudibranch_index.htm
<https://www.anemoon.org/beheer/bewaar/soorten/articletype/articleview/articleid/189>
<http://www.seaslugforum.net/showall/godiquad>
https://en.wikipedia.org/wiki/Phyllodesmium_briareum
<https://www.blauwtipje.nl/Aeolidiella/glauca/>
<https://www.marinespecies.org/aphia.php?p=taxdetails&id=1047411>
<https://www.inaturalist.org/taxa/1376715-Coryphella-trophina>
<https://www.marinespecies.org/aphia.php?p=taxdetails&id=893251>
<https://www.anemoon.org/beheer/bewaar/soorten/id/1516/witgezoomde-knuppelslak>
<https://nl.wikipedia.org/wiki/Gorgelpijpknotsslak>
https://nl.wikipedia.org/wiki/Bleke_knuppelslak
<https://www.diverrosa.com/>
https://en.wikipedia.org/wiki/Peltodoris_atromaculata
https://en.wikipedia.org/wiki/Acanthodoris_pilosa
<https://www.verspreidingsatlas.nl/S79900>
<https://www.anemoon.org/flora-en-fauna/soorteninformatie/soorten/id/1261/zeevitrage>
<https://www.anemoon.org/flora-en-fauna/soorteninformatie/soorten/id/99/wrattig-tipje>

